

ІСТОРІЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

УДК 796.88

Владислав Мочернюк

ББК 75.712

УКРАЇНСЬКА ВАЖКА АТЛЕТИКА ДОБИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ

У статті здійснено аналіз змагальної діяльності українських важкоатлетів на офіційних міжнародних змаганнях упродовж 1993–2010 рр. Визначена динаміка результатів, медальні здобутки, розподіл учасників по вагових категоріях, надійність виступів та співвідношення результатів в окремих змагальних вправах.

Ключові слова: важка атлетика, вагові категорії, результати змагань, чемпіонати Європи, світу, Олімпійські Ігри.

В статье проанализирована состязательная деятельность украинских тяжелоатлетов на официальных международных соревнованиях в течение 1993–2010 гг. Определена динамика результатов, медальные достижения, распределение участников по весовым категориям, надежность выступлений и соотношения результатов в отдельных состязательных упражнениях.

Ключевые слова: тяжёлая атлетика, весовые категории, результаты соревнований, чемпионаты Европы, мира, Олимпийские Игры.

In article the competitive activity of the Ukrainian weightlifters at official international competitions during 1993–2010 is examined. Dynamics of the results, the won medals, distribution of participants on the weight categories, reliability of competitive performances and parity of results in separate competitive exercises are defined.

Key words: weightlifting, weight categories, results of competitions, championships of Europe, world, Olympic Games.

Постановка проблеми та аналіз результатів останніх досліджень. 2010 року українській важкій атлетіці виповнилося 115 р. від початку діяльності першого гуртка під керівництвом Є.Гарнич-Гарницького. Цей вид спорту припав до душі українцям, які зуміли в умовах зростання конкуренції закріпитися серед провідних важкоатлетичних держав. Чималих здобутків досягли українські важкоатлети, виступаючи ще в складі збірної СРСР: зокрема, першим радянським чемпіоном світу із цього виду спорту став Г.Новак, дворазовим абсолютним олімпійським чемпіоном – Л.Жаботинський, триразовим абсолютним чемпіоном світу – А.Писаренко (нині голова федерації важкої атлетики України) та ін.

Змагальна діяльність національних збірних із важкої атлетики ставала об'єктом дослідження як у комплексі з іншими видами спорту (В.Платонов [6] та ін.), так і в присвячених безпосередньо цьому виду (О.Пуцов, В.Олешко та ін. [1; 2; 3; 4; 5]). У цілому, відзначався достойний вклад важкоатлетів у результат олімпійської команди України.

Мета роботи – охарактеризувати змагальну діяльність українських важкоатлетів на офіційних міжнародних змаганнях за період з 1991 по 2010 рр.

Методи досліджень. Для реалізації поставленої мети здійснювались вивчення та аналіз науково-методичної літератури, відеозапис, педагогічні спостереження за змагальною діяльністю важкоатлетів, аналіз протоколів міжнародних змагань [8], описові методи математичної статистики (визначення середнього арифметичного, частоти та тренду) [6].

Результати досліджень. Українські важкоатлети самостійно стартували на міжнародних змаганнях, а саме на чемпіонатах Європи та світу з 1993 р., відразу вигравши командну першість чемпіонату світу (ЧС). Важка атлетика входить до числа пріоритетних видів спорту за класифікацією Мінмолодьспорту й стабільно

вносить свій вклад в українські здобутки на найбільших комплексних змаганнях. На Олімпійських іграх (ОІ) українські чоловіки вперше стартували в 1996 р., а жінки – у 2000 р. Середнє зайняте місце для жінок на чемпіонаті Європи (ЧЄ) – 4,4, на ЧС – 8,7, на ОІ – 5,1. Для чоловіків на ЧЄ – 5,8, на ЧС – 8,7, на ОІ – 7,3. Однакове місце на ЧС, яке визначене для чоловіків і жінок, досяглося в різних умовах конкуренції, оскільки в чоловіків кількість суперників майже вдвічі вища на ЧС та ОІ.

У цій статті детальніше розглянемо показники змагальної діяльності українських важкоатлетів на офіційних міжнародних змаганнях по змагальній активності, індивідуальних та командних досягненнях, представництву в різних вагових категоріях, співвідношенню результатів в окремих вправах та надійності виступів.

За цей час у ЧЄ взяло участь 27 жінок-спортсменок (починаючи з 1995 р.) і 54 чоловіки, які, відповідно, стартували 78 та 110 разів, від 1 (11 спортсменок та 19 спортсменів) до 8 разів (В.Шаймарданова, Н.Троценко) для конкретного спортсмена. До речі, випускниця Прикарпатського університету Н.Троценко здобула на ЧЄ 14 нагород різного гатунку. На ЧС виступило 24 спортсменки та 42 атлети, які стартували 52 та 88 разів. Троє спортсменів виступали по 6 разів на ЧС (Д.Готфрід, І.Разорьонов, А.Удачін), причому достатньо результативно, зібравши на трьох більше нагород, ніж решта українських учасників. В ОІ брало участь 9 українських спортсменок, які стартували 10 разів (тільки О.Коробка двічі) та 19 важкоатлетів, які стартували 25 разів. Трьом атлетам випала честь двічі брати участь в ОІ, а І.Разорьонову – чотири рази. Порівняно невелика кількість учасників пояснюється жорсткою ліцензійною політикою МОК, яка допускає до змагань максимум 4 учасниці (всього 80) та 6 учасників від однієї країни (всього 170) для команд, які попадають у першу шестірку за командними результатами ЧС. Таким чином, більшість нагород ЧЄ, ЧС та ОІ здобувалася порівняно невеликою кількістю атлетів, які перебували на етапах максимальної реалізації можливостей та збереження досягнень по 4–8 років для жінок і 7–16 років для чоловіків.

Для визначення динаміки розвитку вітчизняної важкої атлетики проаналізуємо показники змагальної діяльності українських важкоатлетів за останнє десятиріччя, коли встановилися діючі сьогодні вагові категорії та правила змагань. У чоловіків порівнюємо результати за 1993–1999 рр. та 2000–2010 рр. За цей час збільшилася середня вага учасників-українців, які беруть участь у ЧЄ, на 5 кг з 91,6 до 96,4, що відображається персональним складом за категоріями – відсутністю учасників у легких категоріях та здвоєнням у двох найважчих. На жаль, рівень конкуренції зріс і навіть вищі результати в ривку на 2,8 кг та поштовху 1,1 кг дають нижчі місця в цих вправах на 1,8 позиції – у середньому 6,8.

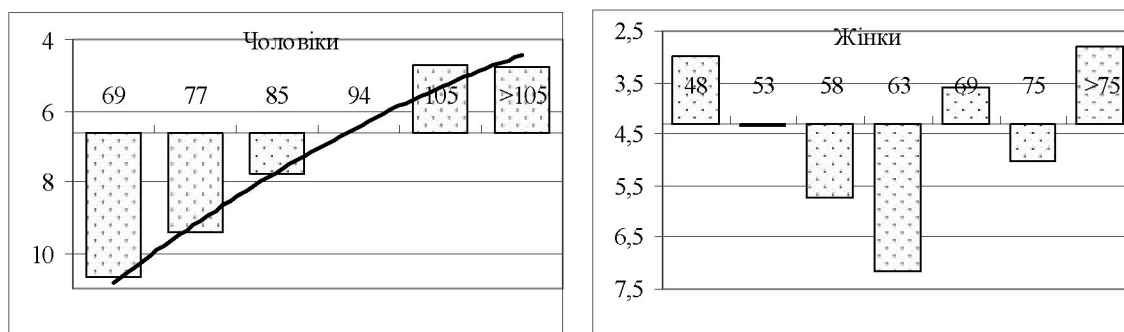

Рис. 1. Середні зайняті місця українських важкоатлетів різних вагових категорій на ЧЄ за 2000–2010 рр. (тут і надалі по осі X середнє місце всіх учасників)

Жінки в 90-х роках ХХ ст. тільки починали активну змагальну боротьбу на ЧС й здобули тільки одну бронзову медаль, але, починаючи з 2000 р., українські важкоатлетки здобули статус однієї з найсильніших збірних, яка включає переможців (10 медалей) та призерів (22 нагороди) в індивідуальному заліку. Середнє місце українок на ЧС – 4,2 (рис. 1).

Серед чоловіків зовсім не було учасників у найлегшій категорії, однак і в категоріях до 62 кг та до 69 кг виступів було небагато (три атлети) і на початку досліджуваного періоду. Учасники ЧС серед жінок виступали у всіх вагових категоріях, але найчастіше й найуспішніше у важких (рис. 2).

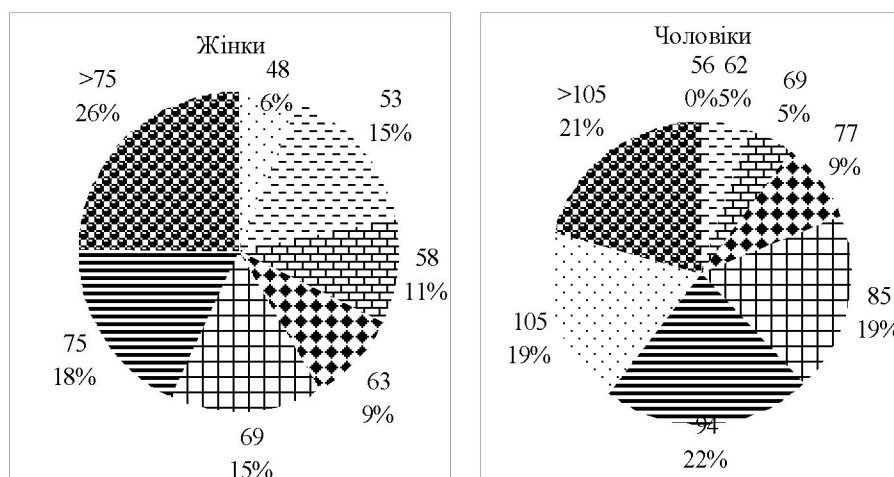

Рис. 2. Розподіл учасників ЧС з важкої атлетики серед жінок та чоловіків (2000–2010 рр.)

На ЧС чоловіки в 1993–1999 рр. виступали 47 разів, займаючи в середньому 6,7 місце в сумі двоборства, а за вправами – 6,8 у ривку та 7,3 у поштовху. Необхідно зазначити, що в рік проведення ОІ не проводяться ЧС. За 2001–2009 рр. відбувся 51 старт українських богатирів, які зайняли 10,8 місце в ривку та 12,1 у поштовху, що дає 11-те підсумкове місце. Збільшилась особиста вага учасників ЧС – з 92,6 кг до 99,8 кг.

Жінки на ЧС дебютували ще 1993 р. призовим місцем франківчанки Л.Григурко, але в 90-х роках було тільки 14 стартів, у яких представницям найважчих категорій удавалося потрапити в першу десятку, а всім іншим – у другу. Середнє місце українок – 9,8. З 2001 р. відбулося 28 стартів, перше й поки що єдине золото здобула Н.Скакун та 5 бронзових нагород, з яких три на рахунку О.Коробки. Українки здобували в середньому 8,4 місце в ривку, 9,2 місце в поштовху та 8,3 в сумі (рис. 3).

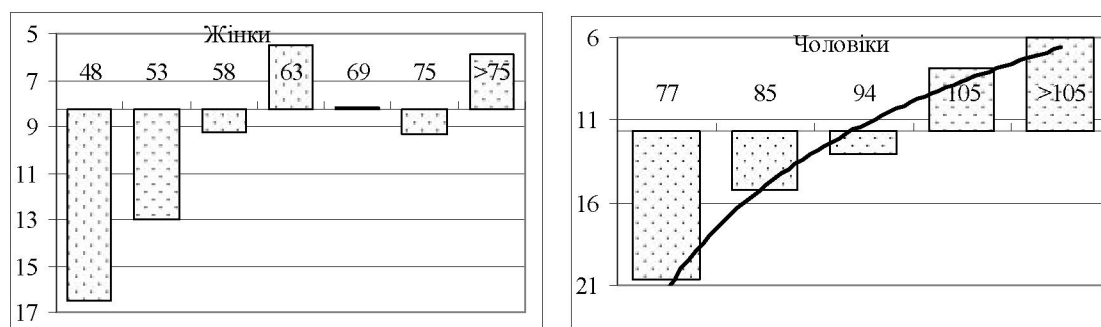

Рис. 3. Середні зайняті місця українських важкоатлетів різних вагових категорій на ЧС за 2001–2009 рр.

Розподіл українських учасників ЧС відрізняється від аналогічного для ЧЄ. І в жінок, і в чоловіків ще більший відсоток припадає на три найважчі категорії (рис. 4), що підтверджує попередні дослідження [4]. Наші важковаговики частіше входять до числа кращих важкоатлетів світу за формулою Сінклера, яка дозволяє порівняти результати атлетів різних вагових категорій [7].

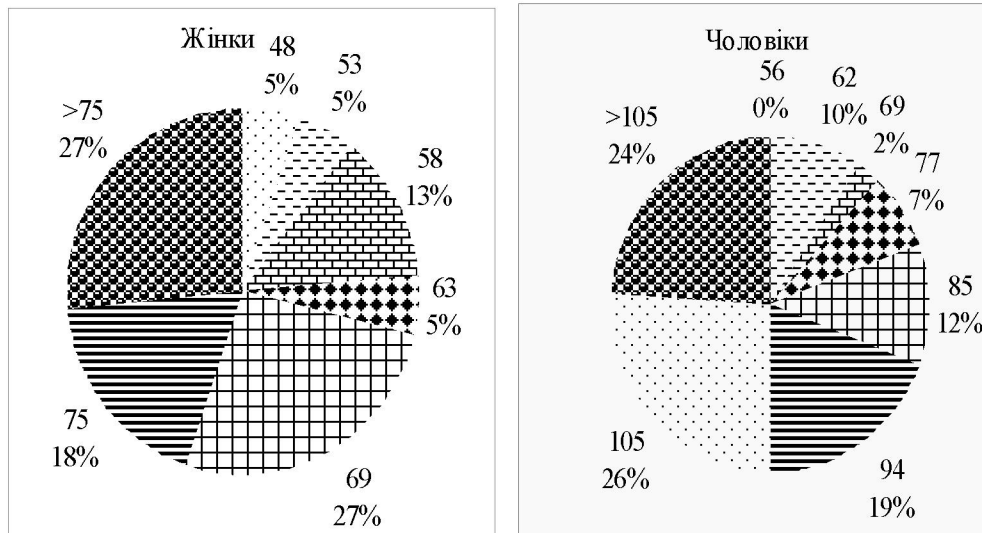

Рис. 4. Розподіл учасників ЧС із важкої атлетики серед жінок та чоловіків (2001–2009 рр.)

Особливістю проведення змагань на ОІ є нагородження виключно за досягнення в сумі двоборства, на відміну від ЧЄ та ЧС, де нагороджують і нараховують командні бали також за результати в окремих вправах. На ОІ середня вага українських учасниць становила 94,4 кг, а чоловіків – 101,3 кг (найвищі показники з усіх офіційних змагань). Жінки в середньому опинялися на 5,1 місці, в 50% випадків потрапляли в першу шістку й дали бали для НКЗ, здобувши по одній нагороді кожного гатунку. Чоловіки також здобули за чотири ОІ один повний комплект нагород та 7,3 місце в середньому (на XXVI ОІ 6 місце та дві медалі, за період XXVII–XXIX – 7,6 серед меншої кількості учасників і тільки одну нагороду) і в 40% випадків – у першій шестірці.

Зі 110 стартів чоловіків у ривку на ЧЄ тільки в 3 випадках спортсмени не змогли класифікуватись, а в поштовху таких випадків було вчетверо більше – 12. Жінки з 79 стартів на ЧЄ тільки в 3 випадках опинялися поза кваліфікацією в поштовху, у тому числі через неможливість виступати внаслідок отриманих травм. Аналогічні тенденції спостерігалися на ЧС та ОІ, при загальній меншій кількості стартів та спортсменів, які не класифікувалися в якійсь із вправ, саме виконання поштовху створювало більші проблеми вітчизняним атлетам. Здобутки українських атлетів у ривку за кількістю нагород перевищують як у поштовху, так і в сумі двоборства (рис. 5). Українські атлети мають співвідношення поштовху до ривка 1,19 ♂ та 1,21 ♀ при середньосвітовому показнику 1,23 ♂ і 1,26 ♀.

Зіставляючи кращі результати українських важкоатлетів на досліджуваних змаганнях зі світовими рекордами, можемо також спостерігати відносно вищі результати в ривку. Наявність результатів 86–96% від рекордного для жінок та 93–98% для чоловіків дає можливість здобуття нагород на ЧС та ОІ. На ЧЄ призерами серед жінок ставали спортсменки, які показували в легких категоріях результати від 81%, а серед чоловіків – від 87% (див. рис. 6).

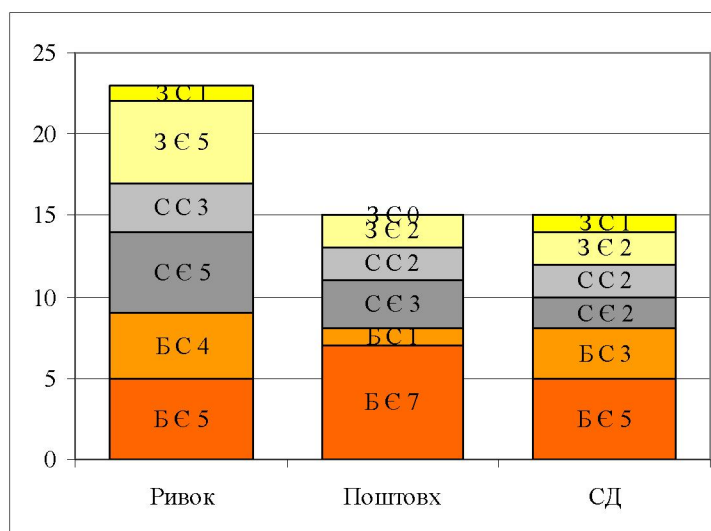

Рис. 5. Кількість нагород, здобутих українськими важкоатлетами-чоловіками на ЧС та ЧЄ за 2000–2010 рр.:

ЗС – золото ЧС, СС – срібло ЧС, БС – бронза ЧС, ЗЄ – золото ЧЄ, СЄ – срібло ЧЄ, БЄ – бронза ЧЄ.

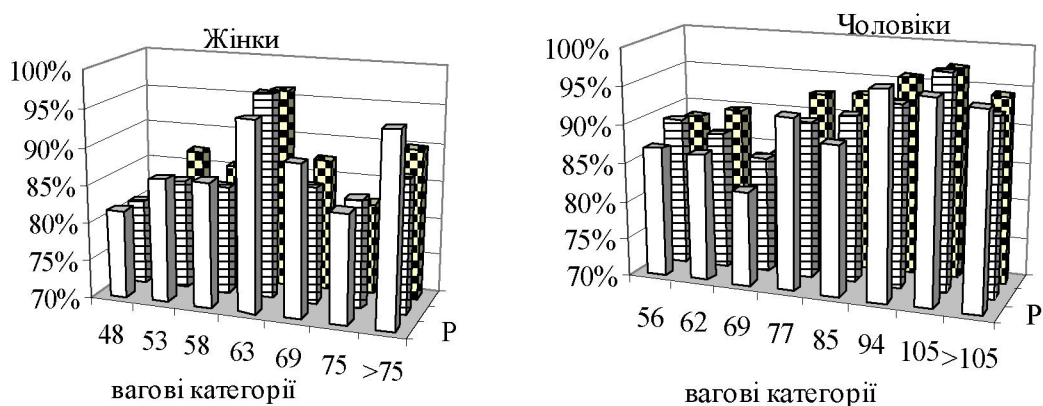

Рис. 6. Співвідношення кращих результатів українських важкоатлетів за 2000–2010 рр. до світових рекордів

Загальна динаміка результатів міжнародних змагань стабільно демонструє зростання результатів у передолімпійські роки. Ураховуючи персональний склад національних збірних, а саме зміну поколінь і вихід зі складу збірних багатьох іменитих спортсменів, у 2010–2011 рр. на “ліцензійних” ЧС буде складатися несприятлива турнірна ситуація. Повторити успіх попередніх років можливо тільки за значного зростання результатів і надійності виступів молодих атлетів, які поповнили персональні склади збірних.

Висновки

1. Українські важкоатлети в 2000–2010 рр. утримували високі позиції в Європі, але допустили зниження на 4,3 місця для учасників-чоловіків ЧС у порівнянні з 90-ми рр. ХХ ст.
2. Надійніші виступи спортсменів і відносно вищі результати за зайнятими місцями спостерігаються в першій змагальній вправі – ривку.
3. Українці стабільно присутні в числі фаворитів на офіційних змаганнях у важких вагових категоріях з окремими успіхами в жінок у різних вагових категоріях.

1. Мілова Ю. Д. Методика оптимізації ваги штанги змагальних спроб важкоатлетів / Ю. Д. Мілова // Спортивна наука України. Науковий вісник Львівського державного університету фізичної культури [Електронне наукове фахове видання]. – Л. : ЛДУФК, 2009. – № 3 – С.1–13. – Режим доступу до журн. : http://www.sportscience.org.ua/index.php/Arhiv.html?file=t_files/Arhiv2009.
2. Олешко В. Г. Змагальна діяльність важкоатлетів різної статі на заключних етапах спортивного вдосконалення / В. Г. Олешко // Актуальні проблеми фізичної культури і спорту : зб. наук. праць / гол. ред. В. О. Дрюков. – К. : ДНДІФКС, 2004. – Вип. 3. – С. 27–32.
3. Олешко В. Особенности соревновательной деятельности сильнейших команд мира по тяжёлой атлетике в олимпийском цикле 1993–1996 гг. / В. Олешко, А. Пуцов, А. Стеценко // Наука в олимпийском спорте. – 1998. – № 1. – С. 39–43.
4. Олешко В. Г. Перспективи виступу важкоатлетів України на іграх XXIX Олімпіади / В. Г. Олешко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2008. – № 5. – С. 95–98.
5. Пуцов О. І. Характеристика змагальної діяльності важкоатлетів на початку олімпійського циклу 2001–2004 рр. / О. І. Пуцов // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2002. – № 2. – С. 41–46.
6. Спортсмены Украины на Играх XXIX Олимпиады / М. В. Акилов, В. Ф. Александров, Н. В. Вдовенко [и др.] // Наука в олимпийском спорте. – 2009. – № 1. – С. 79–197.
7. IWF Annual Book 2009 [Електронний ресурс] / Gottfried Schödl. – Режим доступу до журн. : http://www.iwf.net/doc/IWF_ANNUAL_BOOK_2009.
8. Weightlifting Database [Електронний ресурс] / Lippmann J., Jentsch H. – Режим доступу до бази : <http://www.iat.uni-leipzig.de/datenbanken/dbgwh/>.

Рецензент: докт. біол. наук, проф. Мицкан Б.М.

УДК 94 (477.89/. 86):796.5:908
ББК 75.1.

Ярослав Луцький

ВИНИКНЕННЯ СПОРТИВНИХ І ТУРИСТИЧНИХ ТОВАРИСТВ У ГАЛИЧИНІ В КІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ ст.

У статті подається історія виникнення українських молодіжних спортивних і туристичних товариств у Галичині в кінці ХІХ – на початку ХХ ст.

Ключові слова: молодіжні, спортивні, туристичні товариства, статут, змагання, екскурсії, походи.

В статье отражена история возникновения украинских молодежных спортивных и туристических обществ в Галичине в конце ХІХ – начале ХХ в.

Ключевые слова: молодежные, спортивные, туристические общества, устав, соревнования, экскурсии, походы.

The article gives the genesis history of Ukrainian Youth sport and tourist societies in Galicia at the end of ХІХ – at the beginning of ХХ century.

Key words: youth, sport, tourist, statute, competition, excursions, trips.

Постановка проблеми та аналіз результатів останніх досліджень. Важливу роль у пробудженні національної свідомості та єднання українців Галичини в національні суспільно-політичні та культурно-просвітницькі товариства й об'єднання відіграла “Просвіта” (створена 8 грудня 1868 р.), з ініціативи якої згодом створюються “Літературне товариство імені Тараса Шевченка” (1873 р.), “Руське Педагогічне Товариство” (1881 р.) та інші.

Мета роботи – розкрити діяльність українських молодіжних спортивних і туристичних товариств Галичини в кінці ХІХ – на початку ХХ ст.

Методи дослідження складають принципи історизму й об'єктивності, загальнонаукових методів аналізу й синтезу, спеціальних, проблемно-хронологічного та порівняльно-історичного методів дослідження.